ROK VII

# WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Nr 10

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 MAJA 1932 ROKU

## KRYTERJA ZASIĘGU I INGERENCJI GOSPODARCZEJ PAŃSTWA

Pod takim tytułem p. Dr. Paweł Minkowski wygłosił na ogólnem zebraniu Związku Przemysłu Chemicznego nader interesujący referat, który przytaczamy poniżej w ogólnem streszczeniu.

Prelegent zaznaczył na początku płynność kryterjów, zależnych od każdorazowej sytuacji gospodarczej, poczem określił zasięg Państwa — jako jego bezpośredni udział w wytwórczości i w wymianie gospodarczej, zaś ingerencję Państwa jako zagadnienie interwencjonizmu do sfery działania sił gospodarczych.

Bezpośredni udział Państwa w funkcjach życia gospodarczego może się odbywać bądź wówczas, gdy Państwo występuje w charakterze sprzedawcy, bądź wówczas gdy produkuje, wytwarza. Sprzedawcą Państwo jest przedewszystkiem w tych kategorjach, gdzie przeważa moment fiskalno-budżetowy; stąd też rozmaite monopole skarbowe, jak spirytusowy, tytuniowy, solny i inne, o przeważającem przeznaczeniu zasilenia strony czynnej budżetu Państwa.

Bezpośredni udział Państwa w wytwórczości prelegent dzieli na 3 zasadnicze działy: produkcja z musu, z powinności i z możliwości. *Produkcja z musu* — jak sama nazwa wskazuje — jest obowiązkiem Państwa. Będzie to wytwarzanie dóbr, niezbędnych celem wykonywania elementarnych funkcyj Państwa. Do tej kategorji przedewszystkiem zaliczyć trzeba przemysł wojenny. Z musu też Państwo podejmuje prowadzenie wszelkiej wytwórczości źle działającej, nadmiernie kredytowo zachłannej i rozdętej, która wskutek przerostu pożyczek państwowych traci samodzielność. *Produkcja z powinności* — to wytwórczość podejmowana w interesie zachowania wielkiej linji polityki gospodarczej. Przykładem produkcji z powinności jest fabryka w Mościcach w jej zasadniczym dziale wytwórczości azotowej; prowadzenie przedsiębiorstw żeglugowych również zaliczyć można do zasięgu gospodarczego z powinności. O ile prelegent ustosunkowuje się pozytywnie do tych dwuch działów produkcji państwowej, o tyle zajmuje stanowisko zdecydowanie negatywne w odniesieniu do wytwórczości Państwa *z możliwości*. Niekiedy lista zbędnie przez Państwo wytwarzanych artykułów staje się żenująca. Te lub inne wytwórnie państwowe, w swych podstawowych funkcjach uzasadnione, przez nadmierną pochopność odrywają się od lojalnej polityki gospodarczej czynników decydujących i wykoślawiają swoje pierwotne przeznaczenie, wytwarzając artykuły produkowane przez fabryki prywatne.

Ingerencję gospodarczą Państwa prelegent rozdzielił na kilka wielkich działów. Przedewszystkiem wskazał podstawowe zagadnienia celne, podkreślając że z reguły wysokość ochrony celnej jest odwrotnie proporcjonalna do stopnia dojrzałości gospodarczej. Następnym problemem jest ustawodawstwo socjalne, wielokrotnie będące przedmiotem targów politycznych. Tutaj prelegent stwierdza, że nie przez świadczenia do pracy, lecz przez pracę do świadczeń najwłaściwsza prowadzi droga. W dalszym ciągu wskazać trzeba interwencyjne regulowanie form i funkcyj bezpośrednich życia gospodarczego. Obok spraw eksportu, specjalnych taryf kolejowych, premij wywozowych, kredytów eksportowych, ubezpieczeń wywozowych i t. p. — temat ten stał się przedmiotem głębszej analizy prelegenta. Ustrój gospodarczy w swojej istocie należy — łącznie z czynnikiem urzędowym — utrzymać na podstawach prywatno-kapitalistycznych, które charakteryzują się w okresie powojennym szybkiem narastaniem procesu koncentracyjnego. Zagadnieniem kartelowem niewątpliwie Państwo interesuje się, jednak przymusowa kartelizacja wypaczyć może ideę organicznego scalenia. Przestrzec również należy, aby życie gospodarcze nie prowokowało ingerencji Państwa w tej dziedzinie, gdyż byłoby to świadectwem niezdolności do własnego rządzenia się. Przed takiem nastawieniem należy przestrzec nietylko w imię elementarnych kryterjów kapitalizmu, ale również w imię Państwa, wplatanego w orbitę odpowiedzialności za losy warsztatów wytwórczych.

Prelegent zatrzymał się wreszcie na scharakteryzowaniu systemu koncesyjnego, podkreślając że Państwo nasze stosuje raczej zasadę liberalnego systemu rejestracyjnego, najzupełniej słuszną.

Odczyt p. Dr. P. Minkowskiego spotkał się z ogólnem uznaniem, był wysłuchany z wielką ciekawością i obdarzony żywemi oklaskami.

## OGÓLNE ZEBRANIE ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Dn. 7 maja r. b. odbyło się ogólne zwyczajne zebranie Związku Przemysłu Chemicznego, w obecności przedstawicieli 31 przedsiębiorstw, reprezentujących 116 głosów. Zebranie zagaił Prezes Związku, p. Dr. Józef Landau, który powitał obecnych i stwierdził prawomocność zebrania.

Przewodniczenie zebrania powierzono p. Dr. J. Landauowi.

Uzupełniające sprawozdanie z działalności Związku za r. 1931 złożył Dyrektor Związku, p. Prof. Edmund Trepka, który podkreślił specjalnie sprawy polityki celnej oraz stosunki handlowe z Niemcami; ponadto przedstawione zostało sprawozdanie finansowe Związku, ze szczególnem uwzględnieniem poczynań oszczędnościowych, jakie przeprowadził Związek Przemysłu Chemicznego w roku ubiegłym oraz bieżącym.

Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej odczytał p. Dr. Stefan Otolski; zebranie udzieliło Zarządowi absolutorjum z czynności za rok sprawozdawczy.

Ustępujących z kolejności starszeństwa członków Zarządu pp.: Inż. F. Wiślickiego, Inż. E. Natansona, Inż. W. Lepperta, Inż. W. Sommera, Dyr. M. Lewandowskiego — wybrano ponownie przez aklamację; potwierdzono dokonaną w ciągu roku sprawozdawczego kooptację 2-ch członków Zarządu — pp. Inż. Leopolda Szefera, Generalnego Dyrektora Sp. Akc. „Lignoza", oraz Dr. Gustawa Litterera, Prezesa Związku Przemysłu Perfumeryjnego w Polsce. Ponieważ do Związku przystąpiła b. liczna grupa Centralnego Związku Przemysłu Mydlarskiego w Polsce, przeto powołano do Zarządu prezesa honorowego tej organizacji, p. Dyr. Wacława Zbroskiego.

Do Komisji Rewizyjnej powołano ponownie pp. Inż. Czesława Knoffa, Dr. Stefana Otolskiego, oraz na miejsce ustępującego p. Dyr. W. Zbroskiego — p. Dyr. Wiktora Bereszkę.

W sprawach bieżących wyłoniły się dwa zagadnienia:

1) Sprawa praktyk wakacyjnych — którą zreferował p. Inż. Tadeusz Zamoyski. Po obszernej i ożywionej dyskusji w sprawie praktyk, walne zebranie przyjęło następujący wniosek:

„Ogólne Zebranie Związku Przemysłu Chemicznego wzywa zrzeszone przedsiębiorstwa do najliczniejszego przyjmowania na praktyki wakacyjne studentów Politechnik i uczniów szkół zawodowych, widząc w praktykach wakacyjnych środek niezbędnego uzupełnienia wiedzy praktycznej przyszłych pracowników przemysłu chemicznego".

Na tle dyskusji o praktykach wakacyjnych omówiono również sprawę stosunku do technicznych szkół akademickich oraz zawodowych, i przyjęto — na wniosek p. Inż. Edwarda Natansona — następującą rezolucję:

„Ogólne Zebranie Związku zwraca uwagę na konieczność nawiązania najściślejszego kontaktu między wyższemi i średniemi szkołami technicznemi a przemysłem. W szczególności Ogólne Zebranie podkreśla pożytek zorganizowania stałego doradczego organu ze strony przemysłu, oraz powoływania docentur prywatnych ze sfer przemysłowych.

Bliższe rozważenie tych spraw poleca się Zarządowi".

2) Sprawa Muzeum Przemysłu i Techniki, którą zreferował p. Inż. Karol Ginsberg oraz dodatkowo p. Inż. Włodzimierz Płużański, wyjaśniając iż nowoutworzone Muzeum Przemysłu i Techniki — jest wydziałem autonomicznym Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, jednakże posiada odrębny statut i obecnie własny lokal.

Po zakończeniu formalnej części zebrania, wygłoszony został przez posła na Sejm, p. Dr. Pawła Minkowskiego, odczyt p. t.: „Kryterja zasięgu i ingerencji gospodarczej Państwa".

## SPRZEDAŻ NAWOZÓW SZTUCZNYCH

Dn. 13 maja r. b. odbyło się na terenie Ministerstwa Rolnictwa posiedzenie Komitetu Nawozowego, poświęcone omówieniu przepisów wykonawczych do Ustawy o sprzedaży nawozów sztucznych. Przepisy te opierają się na pewnych określonych zasadach, które streszczamy poniżej:

Przepisy nie dotyczą obrotu towarowego nawozami z zagranicą, zarówno przy imporcie, jak przy eksporcie. Przywóz bowiem nawozów sztucznych jest uregulowany istniejącemi rozporządzeniami celnemi i reglamentacyjnemi, zaś w zakresie wywozu pozostawiono wolną rękę polskim eksporterom.

Wymagane przez Ustawę oznaczenie składników pożytecznych w nawozach ma być dokonywane w formie możliwie uproszczonej, aby przy masowej nawet sprzedaży wydawanie właściwych zaświadczeń nie sprawiało sprzedawcom większych trudności.

Rozporządzenie przewiduje rejestrację przedsiębiorstw, handlujących nawozami, przyczem obowiązek corocznej rejestracji został przez Komitet odrzucony i zastąpiony jednarozową czynnością rejestracyjną.

Rozporządzenie zawiera wykaz fabryk, które mogą nie oznaczać procentowości nawozu równocześnie z wysyłką, lecz w pewnym czasie po uskutecznieniu ekspedycji. Wykaz ten stanowił przedmiot ożywionej dyskusji Komitetu i ma być uzupełniony na drodze składania piśmiennych wniosków.

Przymus opakowania nie został wprowadzony; natomiast nawozy, sprzedawane w opakowaniu, muszą być odpowiednio zamknięte.

Normy dopuszczalnych odchyleń, jakie mogą zachodzić między wskazaną w opakowaniu i rzeczywistą zawartością składników pożytecznych, zostały zaprojektowane w ten sposób, aby sprzedawca nie był odpowiedzialny karnie za normalne wahania w procentowości nawozów.

Rozporządzenie wprowadza obowiązek sprzedawania pod pewnemi popularnemi nazwami tylko takich produktów, które zawierają mini-

malną zawartość składnika użytecznego; dla nawozów o szerokiej rozpiętości %% użytecznych składników (azotniak, nawozy potasowe i wapniowe) sama nazwa jest zbyt mało miarodajna dla określenia użytkowej własności nawozów.

Nadzór nad sprzedażą ma być powierzony władzy administracyjnej, jednak w czynnościach nadzorczych szeroki udział wziąć winny organizacje samorządu terytorjalnego i gospodarczego oraz organizacje społeczne.

Komitet Nawozowy bardzo dokładnie badał projekt Rozporządzenia i sformułował szczegółową opinję sfer zainteresowanych, która będzie obecnie przedmiotem badań Min. Rolnictwa oraz Min. Przemysłu i Handlu.

## KRONIKA

Dn. 7 maja r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Przemysłu Chemicznego, na którem rozważano szereg spraw bieżących, w szczególności zapoznano się z projektem nowelizacji rozporządzeń o Monopolu Spirytusowym.

---

W związku z przewidywanem zapotrzebowaniem na cukier mleczny, Związek Przemysłu Chemicznego przystąpił do wyjaśnienia możliwości uruchomienia produkcji tego artykułu w Polsce. Ponieważ sprawa wymaga wszechstronnego oświetlenia, przeto prosimy przedsiębiorstwa związkowe, które mogłyby zainteresować się produkcją cukru mlecznego — o porozumienie się z biurem Związku.

---

Związek Przemysłu Chemicznego wystąpił do Ministerstwa Rolnictwa o wyjaśnienie podległym urzędom, iż utwardzone trany, sprowadzane do polskiego obszaru celnego, nie podlegają przepisom weterynaryjnym, które dotyczą wyłącznie tylko tłuszczów ze zwierząt domowych.

---

Od dn. 25 kwietnia r. b. obowiązują w Anglji nowe cła. Pierwotnie, w związku z porzuceniem zasady liberalnej polityki celnej, Anglja ustaliła cła w wysokości 10% ad valorem od szeregu towarów. Obecnie, po przeprowadzeniu dokładnych prac komisyjnych, cła zostały zróżniczkowane przez wprowadzenie dodatków w granicach 5—20% do ogólnych stawek 10%-owych. Obecnie zatem stawki celne wahają się w granicach 10—33½% ad valorem. W zakresie artykułów chemicznych, interesujących Polskę z punktu widzenia eksportu, wprowadzono zwyżki celne dla litoponu (20%), salmjaku (20%), siarczanu amonu (20%), bieli cynkowej (20%).

---

W dniach 23, 24 i 25 maja r. b. w Politechnice Warszawskiej, o godz. 6-tej ppoł. odbędą się wykłady znanego technologa francuskiego, p. Prof. L. Hackspilla ze Strasburga.

P. Prof. Hackspill poruszy następujące tematy:

1) Wodór — surowiec podstawowy współczesnego wielkiego przemysłu chemicznego.

2) Kwas fosforowy i nawozy złożone.

3) O kilku własnościach metali alkalicznych i metali ziem alkalicznych.

Nie wątpimy, iż wykłady p. Prof. L. Hackspilla zgromadzą liczne zastępy słuchaczów.

---

Na skutek porozumienia z Dyrekcją Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach, Sekcja Chemiczna Instytutu Naukowej Organizacji urządza wycieczkę zbiorową chemików do powyższej fabryki w pierwszej połowie czerwca bież. roku.

Bliższych informacyj udziela i zgłoszenia przyjmuje biuro Instytutu Naukowej Organizacji w Warszawie (ul. Mokotowska 51/53, tel. 838-13).

---

Jako odbitka z Nr. 1 „Przeglądu Ubezpieczeniowego" z r. 1932 ukazała się praca p. Dr. Jana Kroo p. t. „Reforma systemu ubezpieczeń społecznych a zasada przymusowej oszczędności i częściowego ubezpieczenia".

---

W dn. od 9 do 11 kwietnia r. b. odbył się w Instytucie Naukowej Organizacji cykl wykładów dla pracowników przemysłu chemicznego. Na wykłady uczęszczało 46 osób, zaś po ukończeniu cyklu odbyło się szersze posiedzenie Sekcji Chemicznej w Instytucie.

## NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 37 z dn. 30 kwietnia r. b. ukazało się pod poz. 387 Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 27 kwietnia 1932 r. w sprawie ustalenia cen sprzedażnych wyrobów Państwowego Monopolu Spirytusowego.

Rozporządzenie to ustala cenę spirytusu 95° „na cele domowo-lecznicze" w wysokości zł. 13.30 za litr łącznie z butelką, cena więc została obniżona. Równocześnie jednak nie stracił mocy obowiązującej dotychczasowy cennik spirytusu na cele naukowe; spirytus ten kosztuje nadal zł. 15 za litr 100°. Wytworzyła się paradoksalna sytuacja. Laboratorja naukowe, pracownie badawcze, szkoły chemiczne—płacić muszą za spirytus drożej, niż wynosi cena spirytusu do picia! Podobna polityka musi budzić jaknajpoważniejsze zastrzeżenia. Jeżeli niezrównanie cen spirytusu do picia i spirytusu do badań naukowych polega poprostu na niedopatrzeniu — należy je corychlej naprawić. Jeżeli jednak posunięcie to było świadome — to musimy się domagać otwartego wyświetlenia przyczyn, które skłoniły Ministerstwo Skarbu do preferencji spirytusu trunkowego na niekorzyść spirytusu do badań naukowych.

Związek Przemysłu Chemicznego wystąpił już do odpowiednich władz z wnioskiem o obniżenie ceny spirytusu na cele naukowe conajmniej do wysokości cen spirytusu „na cele domowo-lecznicze".

## NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

| | |
|---|---|
| Aceton | 450 zł. |
| Alkohol metylowy techniczny 90% | 170 „ |
| „ „ czysty 99% | 300 „ |
| * Amonjak skroplony za 1 kg $NH_3$ | 1,80 „ |
| * Azotniak mielony za 1 kg % $N_2$ | 1,68 „ |
| * „ granulowany za 1 kg % $N_2$ | 1,83 „ |
| Azotan amonu | 100 „ |
| Benzol handlowy 90% | 80 „ |
| „ czysty | 92 „ |
| Bisulfat (kw. siarczan sodu) | 13,50 „ |
| * Boraks | 110—125 „ |
| Chlorek cynku 50° Bé | 40 „ |
| Chlorek wapna bielący | 30 „ |
| Chlorek wapnia ($CaCl_2$) | 20—22 „ |
| Chloroform czysty | 800 „ |
| „ „pro narcosi" | 1.800 „ |
| Eter siarkowy | 390 „ |
| Fenol czysty | 265 „ |
| Formalina 40% | 270 „ |
| * Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé | 300 „ |
| * „ techniczna 85/88% | 175 „ |
| * Karbid granulowany | 75 „ |
| Karbolineum | 31,25 „ |
| Klej kostny | 255 „ |
| Klej skórny | 260 „ |
| Krezol | 128 „ |
| * Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% $HNO_3$ | 100 „ |
| Kwas mrówkowy 85% | 241 „ |
| Kwas siarkowy 60° Bé | 7,37 zł. |
| „ solny 19°/21° Bé | 14,25 „ |
| „ octowy techn. 30% | 100 „ |
| Mączka kostna odklejona 30% $P_2O_5$ | 15 „ |
| „ rogowa 13/14% $N_2$ | — „ |
| Naftalin surowy prasowany | 28,00 „ |
| „ czysty w łuskach | 52,50 „ |
| Octan sodu | 140 „ |
| „ ołowiu | 215 „ |
| Oleina zwierzęca destylat | 210 „ |
| „ „ saponifikat | 200 „ |
| Oleum 20% | 19,94 „ |
| Olej lniany | 115—118 „ |
| * Potaż kalcynowany 90/95% | 120 „ |
| * Potaż żrący topiony 88/92% | 140 „ |
| Pirydyna czysta za 1 kg | 9,75 „ |
| Smoła preparowana | 17,50 „ |
| Saletra sodowa 15,5% N | 37,80 „ |
| Siarczan amonu za 1 kg % $N_2$ | 1,68 „ |
| * Siarczan miedzi | 110—125 „ |
| * Siarczek sodu 60/62% | 60 „ |
| Soda amonjakalna | 25 „ |
| „ kaustyczna | 60 „ |
| Sól glauberska kalcynowana niemielona | 14,25 „ |
| Stearyna | 200 „ |
| Superfosfat 16% | 9,28—9,92 „ |
| Toluol czysty | 105 „ |
| Żelatyna techn. | 400 „ |

Ceny powyższe są cenami hurtowemi i rozumieją się za 100 kg loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.



## PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

**Barwniki i półprodukty organiczne:**
„PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BORUTA Sp. Akc.", Zgierz, tel. Łódź 121-01; Warszawa, Bednarska 2, tel. 656-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź 21-86.
ZAKŁADY CHEMICZNE W WINNICY, S. A. Henryków pod Warszawą. Tel. II podm. Henryków 5. Biuro sprzedaży: H. Weiss i S-ka. Łódź, Piotrkowska 80, tel. 186-12.

**Chlorek wapna bielący.**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

**Chlorek wapnia ($CaCl_2$):**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE". Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

**Farmaceutyczne przetwory:**
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.
„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź, 21-86.
„FR. KARPIŃSKI SPÓŁKA AKCYJNA", Warszawa, Wolność 9, tel. 11-06-00.

**Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LEVER" Sp. Akc., Warszawa, Nowy Zjazd 1, telefony 605-77, 605-99.

**Gumowe artykuły techniczne:**
Sp. Akc. „WOLBROM", Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 760-80.

**Jedwab sztuczny:**
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

**Karbid:**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

**Klej kostny i skórny.**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

**Oleina zwierzęca:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Słomka i włosie wiskozowe:**
Sp. Akc. TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

**Smoła pierwszorzędowa:**
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

**Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

**Soda kaustyczna.**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

**Stearyna:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Żelazokrzem 45% i 75%:**
„Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11